RENATO BRUSON LA BUCUREȘTI

(Costin Popa – 16 decembrie 2007)

Interpreți-emblemă

Există în istoria artei lirice cântăreți care rămân definitorii pe veci în servirea unui stil, a unui compozitor. Nu sunt mulți. Neintrând în zona absolutului Mariei Callas sau a lui Caruso, pe arcul de timp ce cuprinde întreg secolul trecut se selectează doar câțiva. Mă gândesc, cu totul aleator și fără nicio pretenție de a epuiza lista, la Luciano Pavarotti și Joan Sutherland pentru belcanto-ul romantic al lui Donizetti și Bellini, la Birgit Nilsson în teritoriul wagnerian sau în **Turandot**, la Leontyne Price sau Franco Corelli pentru marii eroi verdieni, la Mario del Monaco în **Otello**, la Elisabeth Schwarzkopf sau Dietrich Fischer-Dieskau pentru opusurile maestrului de la Salzburg sau ale lui Richard Strauss... Înșiruirea poate continua dar nu la infinit. Sunt repere, sunt referințe la care ne raportăm ori de câte ori dorim să învățăm, să analizăm, să comparăm, să rememorăm valori.

Într-un asemenea context, pentru vocea de bariton, interpretarea literaturii operistice donizettiene poartă de circa 40 de ani un singur nume, Renato Bruson. Cu timbru învăluit în rezonanțe de bronz, italianul născut la Este (Padova, regiunea Veneto) acum 71 de ani a descris fraza muzicală romantic-belcantistă cu o cursivitate impecabilă, într-un legato atât de perfect încât părea aproape imposibil de imaginat la asemenea parametri pentru glasul bărbătesc mediu-grav. I se asociau elanul specific epocii componistice, coloristica diversă. A marcat astfel pentru totdeauna portativele baritonale ale lui Donizetti.

Era natural ca, odată cu înaintarea în carieră, Renato Bruson să se apropie de opusurile verdiene. Le-a cântat pe toate, pe scenă sau în înregistrări discografice. A apărut firesc să le înzestreze cu câștigurile dobândite în parcurgerea titlurilor donizettiene, să le adauge tonusul și trăirea intensă specifice romantismului pur, devenind un mare interpret verdian alăturat colegilor de generație Piero Cappuccilli, Giorgio Zancanaro, Leo Nucci sau Sherrill Milnes.

Renato Bruson, acest ilustru bariton, a fost oaspetele Operei Naționale București într-un singur spectacol extraordinar cu **Rigoletto** de Verdi, la mijloc de decembrie.

Stigmatul blestemului

Admirabilă a fost construcția pe care a oferit-o personajului. Sacrificând spectaculosul pentru introspecție și expresie, Bruson – Rigoletto poartă stigmatul blestemului în chip răscolitor. Există în interpretarea sa reflecții cu abordare filosofică (monologul **Pari siamo**, expus explicit, declarativ, cu putere de anatemă), există o continuă apăsare psihică (aparté-urile din primul duet cu Gilda), transpare un umanism străbătut de blândețe (**Ah! Veglia, o donna, questo fiore** din aceeași secvență); nimic nu este ostentativ, demonstrativ sau fals, totul este subsumat – cu subtilitate, fără excese – creării atmosferei și profilării solide a eroului său. Marile scene din actul secund (mă voi referi la împărțirea pe acte din partitura verdiană, părăsind-o pe cea veche a Operei bucureștene, multă vreme divizată în patru acte) sunt la fel de minuțios și zguduitor clădite. Intrarea La rà, la rà... este încărcată de plânset ascuns, ironia este mușcătoare în **Son felice che nulla a voi nuocesse**, pentru ca imediat – în replica rostită în piano **Ah, voi dormiste!** - să aibă expresia unui

bătrân copleșit, cu speranțele deja ruinate. Tempii lenți ai dirijorului Iurie Florea au servit toate aceste detalii dar în clipa următoare, accelerați, au ridicat tensiunea la maximum în aria **Cortigiani, vil razza dannata**. Și din nou, alternanța de stări a fost redată impresionant, după vehemența primelor fraze, implorația căpătând inflexiuni chinuitoare (**Ebbene, piango... Marullo... signore**), impregnate cu demnitate îndurerată prin rostirea **Miei signori... perdono, pietate**, secunde de adânc amănunt sufletesc al complicatei personalități a bietului bufon. În finalul ariei (**Pietà, signori, pietà**), după forța primei adresări s-a instalat ruga fierbinte, amară.

Clipe de duioșie și căldură au fost rezervate scenei ce urmează, în intimitatea cu fiica sa (**Ah! Piangi, piangi fanciulla, fanciulla piangi**) după cum, în actul al treilea, alte momente de măiestrie au rămas pilduitoare. Mă refer la întrebarea aruncată Gildei **L'ameresti ancora?** într-un mezzoforte plin de temeri, la finalul cutremurător, chiar dacă nu a fost încununat de varianta înaltă Sol-La bemol tradițională. De fapt, Bruson a ales un hibrid, preferând respectarea întocmai a partiturii compuse de Verdi, fără note acute, așa cum a făcut-o pe scena Scalei sub bagheta lui Riccardo Muti la începutul anilor '90. A introdus totuși, Sol-ul monologului **Pari siamo** (ușor impur) și, neașteptat, La bemol-ul de la sfârșitul duetului **Sì, vendetta** care a surclasat Mi bemol-ul sopranei.

Intrând în subiectul vocal propriu-zis, trebuie spus că Renato Bruson își arată vârsta. Era și normal. Dar nu mai mult decât alții. Există unele sunete prea larg vibrate sau mici respirații furate. Cântă câteodată cu reținere, estompat chiar, prudent, atent la dozajul debitului sonor. Nu voi face un caz din asta. Oare cine are pretenția ca la aproape 72 de ani (îi va împlini pe 13 ianuarie) să aibă prospețimea de la 32? Însăși abordarea unui asemenea rol consumator de energii de toate felurile, la o asemenea vârstă, reprezintă o performanță. Dar caratele timbralității care îl individualizează pe Bruson printre marii baritoni ai lumii sunt la locul lor, nealterate, neîmpuținate iar inteligența mânuirii glasului rămâne exemplară, incluzând acel legato devenit legendar (îmi amintesc acum **Deh non parlare al misero** din primul duet cu Gilda). În plus față de marea expresivitate vocală (după formula o frază egal un sens), ochiul binoclului surprinde diversitatea atitudinilor faciale, privirile triste sau aruncând fulgere și flăcări. Renato Bruson seduce ca artist și... poate chiar timorează.

Partenerii

Ar putea fi o explicație față de unele rețineri ale partenerilor direcți. Mihaela Stanciu a găsit cel mai bun moment al serii în aria **Tutte le feste** din actul al doilea în care vocea sa frumoasă și strălucitoare a valorizat fraza verdiană în deplină siguranță. Mai puțin convingătoare a fost în primul act, când „alchimia" care iradiază între Gilda și Duce nu s-a simțit iar vocalizele înalte în staccato ale ariei **Caro nome** au găsit-o pe soprană sub tonul just. N-am înțeles de ce a introdus la momentul în care Sparafucile o ucide, o supra-acută nescrisă în partitură și neintrată în nici o tradiție, o notă total nesusținută dramaturgic, mai mult un final glorios cu aureolă decât un suspin al morții.

Marius Manea (Ducele de Mantua) a expus cu concretețe glasul său plăcut timbrat de tenor. Poate emoția, poate presiunea țesăturii vocale a ariei **Questa o quella**, l-a făcut să fie ezitant la Si bemol-ul acut. La fel s-a întâmplat însă și în pasajul **...le sfere agl'angeli** din aria **Ella mi fu rapita** (actul secund) sau în cvartetul din actul al treilea. Există o instabilitate tehnică care trebuie să-l preocupe pe tânăr. Ca și cu alte prilejuri, susțin că dificultățile cu care se confruntă sunt pe deplin

soluționabile cu condiția perfecționării constante, mai ales că notele și mai înalte – Si natural din aria **La donna è mobile** și spectaculosul Re bemol cu care a încheiat dominator duetul cu Gilda – sunt sigure și dătătoare de curaj pentru rezolvarea zonei problematice a registrului.

Renato Bruson

Renato Bruson

Renato Bruson, Mihaela Stanciu

Renato Bruson, Mihaela Stanciu,
Marius Manea, Marius Boloș

Mezzosoprana Oana Andra a conferit culoare personajului Maddalena iar bașii Horia Sandu (Sparafucile) și Marius Boloș (Monterone) au fost în zile foarte bune.

La fel și orchestra, care a cântat deosebit de îngrijit, la fel și corul maestrului Stelian Olariu, toți sub bagheta lui Iurie Florea, urmăritor atent al discursului sonor solistic.

Rigoletto cu Renato Bruson la București, un spectacol remarcabil, chiar dacă baritonul a venit la fine de carieră. Ar mai fi ceva. Cu sponsorizarea oferită de Viorel Cataramă în scopul invitării unui celebru cântăreț, excluzând orice câștig în afara celui artistic (fapt important!), Opera Națională a intrat într-o nouă eră, aceea a normalității internaționale. Cel puțin în domeniul sponsorizărilor. Așa că așteptăm în continuare concretizări, cu vocaliști de marcă aflați în plină formă și, de ce nu, stimularea altor gesturi generoase venind din... Top 300 al miliardarilor români.